

**Lietuvos Respublikos
valstybės saugumo departamento
veiklos apžvalga**

Vilnius
2012 m.

TURINYS

VSD generalinio direktoriaus įžangos žodis	3
VSD vieta valstybės valdymo sistemoje, poreikių formavimas ir finansavimas	7
VSD misija ir funkcijos.....	7
VSD simbolika.....	9
Žvalgybos ciklas ir informacijos poreikių Departamentui formavimas.....	10
Departamento veiklos pokyčiai.....	11
Finansai ir infrastruktūra.....	11
VSD veiklos teisiniai pagrindai ir priežiūra	14
VSD įgaliojimai.....	14
VSD veiklos kontrolė.....	15
VSD darbuotojai, jų rengimas ir kvalifikacijos kėlimas	17
VSD darbuotojams keliami reikalavimai.....	17
VSD darbuotojų mokymas.....	19
Žvalgybos ir saugumo tarnybų veikla siekiant išsiaiškinti Lietuvai nepalankius užsienio valstybių veiksmus	20
Faktoriai, galintys daryti įtaką Lietuvos Respublikos suverenumui ekonomikos ir energetikos srityje	20
Faktoriai, galintys sudaryti prielaidas valstybės paslapčių praradimui	23
Faktoriai, sudarantys sąlygas informacijos, neatitinkančios nacionalinių interesų, sklaidai Lietuvos visuomenėje	24
VSD veikla užtikrinant įslaptintos informacijos apsaugą	26
VSD pagalba teisėsaugos institucijoms	27
Išvadų ir konsultacijų teikimas valstybės institucijoms	29
VSD, kaip integrali NATO žvalgybos ir saugumo sistemos dalis	31
VSD veiklą reglamentuojančių teisės aktų sąvadas	32
Kreipimasis	33
In memoriam Jonui Brazdžiui	34
Terminų žodynelis	35

VSD generalinio direktoriaus įžangos žodis

Leiskite pirmą kartą pristatyti viešą Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento veiklos apžvalgą. Manau, kad tai paskatins visuomenės aktyvumą siekiant užtikrinti visų mūsų interesų rūpintis Lietuvos gyventojų ir apskritai nacionaliniu saugumu.

Valstybes, kaip ir jų valdymo institucijas, kuria žmonės, ir nuo jų indėlio, dalyvavimo ir požiūrio priklauso, kokios jos bus.

1918 m. paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, jos kūrėjai iš karto suprato, kad valstybė negali egzistuoti be ginkluotos jėgos (kariuomenės) ir slaptųjų (žvalgybos bei saugumo) tarnybų. Ir jau tų pačių metų spalio 27 d. karininkas Jonas Žilinskas įpareigojamas įkurti žinių (dabar pasakytume informacijos, žvalgybos) padalinį, kuris vėliau tapo gerai organizuota

struktūra – Generalinio štabo Žvalgybos skyriumi. Šią dieną Lietuvos žvalgybos bendruomenė švenčia kaip profesinę šventę.

Vėliau saugumo tarnyba pergyveno kelias reformas ir keitė pavadinimą. 1933 m. birželio 1 d. Kriminalinės policijos valdyba buvo reorganizuota į Valstybės saugumo departamentą. Deja, valstybės saugumo tarnybos dviejų dešimtmečių nuoseklios pastangos stiprinti šalies nepriklausomybę neleido užkirsti kelio 1940 m. birželio sovietų okupacijai. Paskutinio Valstybės saugumo departamento vadovo Augustino Povilaičio likimas atspindi to meto tragizmą – 1941 m. liepą jis buvo sušaudytas Maskvos Lubiankos kalėjime.

De facto atkūrus Lietuvos Respubliką, jau 1990 m. kovo 26 d. buvo atkurtas ir Valstybės saugumo departamentas. Per nepriklausomybės dvidešimtmetį jis patyrė įvairių reformų ir pertvarkų etapus. 2010 m. vasario 12 d. Lietuvos Respublikos valstybės gynimo taryba pritarė naujai žvalgybos kontrolės ir koordinavimo koncepcijai, kurios pagrindu VSD buvo išbrauktas iš teisės saugos institucijų sąrašo ir tapo šiuolaikiška žvalgybos ir saugumo tarnyba.

Dabar, XXI amžiuje, kai visuomenė ima bendrauti virtualiame pasaulyje, kuriame slypi žymiai daugiau pavojų nei fiziniame, ypač svarbu yra asmens saugumas. Pažeidžiamas dėl asmeninių savybių ar kompromituojančios informacijos asmuo yra lengvai pasiekiamas taikiny s valstybių žvalgybos ir saugumo tarnyboms. Dalyvavimas įvairiomis formomis kibernetinėje erdvėje asmens privatumą itin sumažina. Minčių, vaizdų, pateikiamų bitais iš

virtualaus pasaulio, panaikinti praktiškai neįmanoma. Tai reiškia, kad tikimybė panaudoti kiekvieną asmenį piktam kėsniui padidėja keleriopai.

Esami ir nauji kylantys iššūkiai patvirtina, kad Departamento veikloje labai svarbu yra nuolat tobulinti personalo kompetenciją, lavinti žvalgybos pareigūnų analitinius gebėjimus, laiku įdiegti šiuolaikines informacijos apdorojimo sistemas.

Kaip ir daugelis žvalgybos ir saugumo institucijų vadovų, manau, kad tokios institucijos, kurių veikla yra įslaptinta, neturėtų būti veliamos į paprastai privačius „rezonansinius“ įvykius bei reaguoti į mitus apie jos darbą ar jos pareigūnus. Departamento kritika dėl jokio įstatyme neapibrėžtų funkcijų nevykdymo paprastai siekiama diskredituoti instituciją įvairiais tikslais.

Institucijos reputaciją ir įvaizdį kuria šiandien ir dabar atliekami darbai. Apžvalgoje paaikškinama VSD vieta valstybės saugumo sistemoje, kas ir kaip formuluoja užduotis Departamentui. Apžvalgoje nurodomi VSD veiklos teisiniai pagrindai ir Departamento atskaitomybės tvarka. Taip pat pristatoma VSD veikla užtikrinant nacionalinį saugumą, VSD bendradarbiavimas su nacionalinės ir užsienio valstybių teisėsaugos, žvalgybos ir saugumo institucijomis.

Viliuosi, kad viešos mūsų darbo apžvalgos pateikimas visuomenei bus veiksmingas žingsnis Departamento ir piliečių kalbėjimosi ir susikalbėjimo link.

Gediminas Grina
Generalinis direktorius
Valstybės saugumo departamentas

tūmāi darbināmkai šīj sīty, esam nepriate in
 nepriate, bet pasīventīmas in pasīgīzīmas padēti
 kourjūnīcīu šīvīnīcī-dras mīrīms galē pasīdēti
 mīrīsu vīdūstī. elles nepriatam šīvīcī mīrīta-
 tytu darbo valēmbē. bet darbtī kade in kīrī
 teīkātānījē valstybē gēvō. Mēs tūmāi būt
 par gīdētī kīrīms.

Vīrīms Dālijs, pāndēty in atskīrē darbo
 sūjīrē vīrīmānkāms īsakāu, dūdant savo
 asonīrīu parīdēty in vīskīant zēdēru parēi-
 gu svārbīnīgā, reīkālātī nēs jīms parēstē
 tārīnātōjīs, kōsp augstīcīu mērodīta, parēīgē
 ejīms. Vīsa, kas nēnāudīngā ar nēt zālīngā
 tārīnīcīu, īsakāu nēatīdēlījōmt kūrīgīzīcīarīnīcīu
 pāīdēlīntī. Kīekvīrīs vīrīmāms svārbīcīu vīdūstī
 kūrīmasīcīarīnīcīu pāījōgāms kūrīntensīvīcīu
 vēstī darbē, o kīekvīrīs tārīnātōjīs vīsa savo
 enerģījā parīstvēstī parēstēm darbtī.

Īsakāu pīrīmtō vīrīmāms nēatīdēlījōmt
 sēpāzīntī vīsus savo tārīnātōjīs su šīo aplīnē
 reīcīu, atkūrīptī ypātīngā domē in tēīpāī
 sēpāzīntī vīsus tārīnātōjīs su mām īsakīnīcīu
 čēv 69, 619, 605, 394, 327, 312, 157, 69, 121.

Vēp Valdīgībos Īkīvīdīs
 Vīrīmānkājs

Rastīms vēdījas
 Kārī- valēlīnīcīu

VSD vieta valstybės valdymo sistemoje, informacijos poreikių formavimas ir finansavimas

VSD misija ir funkcijos

Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento (toliau – VSD, Departamentas) misija yra saugoti Lietuvos Respublikos suverenitetą ir jos konstitucinę santvarką laiku aprūpinant nacionalinį saugumą užtikrinančias institucijas informacija, reikalinga jų funkcijoms atlikti.

Departamentas yra vienintelė civilinė žvalgybos ir saugumo bei įslaptintos informacijos apsaugos politikos įgyvendinimo kontrolės funkcijas atliekanti valstybės institucija. VSD veiklą reglamentuojantys įstatymai nustato tokias svarbiausias Departamento funkcijas – atlikti žvalgybą ir kontržvalgybą, tirti procesus, susijusius su valstybės konstitucinių pagrindų saugumu.

VSD žvalgyba renka, apdoroja ir įvertina informaciją apie išorinius veiksnius, nukreiptus prieš Lietuvos Respublikos nacionalinius interesus ir saugumą. VSD kontržvalgyba aiškina, kontroliuoja ir neutralizuoja užsienio valstybių žvalgybos ir saugumo tarnybų veiklą, nukreiptą prieš Lietuvos Respublikos interesus, užtikrina valstybės paslapčių apsaugą šalies viduje bei Lietuvos diplomatinį atstovybių saugumą užsienyje.

Užsienio valstybių bandymai slapta daryti įtaką Lietuvos vidaus procesams kelia grėsmę Lietuvos konstituciniam saugumui – jos suverenitetui ir politiniam bei socialiniam stabilumui. Valstybės konstitucinių pagrindų saugumo užtikrinimą VSD vykdo analizuodamas ir prognozuodamas visuomeninius politinius bei ekonominius procesus, susijusius su valstybės saugumu, ir kovodamas su valstybės saugumui grėsmę keliančiu terorizmu.

VSD funkcinė struktūra

VSD teikia nacionaliniam saugumui reikšmingą informaciją Seimui, Prezidentui, Vyriausybei ir kitoms valstybės institucijoms. Departamentas taip pat koordinuoja Lietuvos Respublikos institucijų kovą su terorizmu, užtikrina vyriausybinių ryšių apsaugos kontrolę, bendradarbiauja su ES valstybių narių ir NATO sąjungininkių saugumo ir žvalgybos tarnybomis, sudaro sąlygas kitiems Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos subjektams vykdyti telekomunikacijų tinklais perduodamos informacijos ir jos turinio kontrolę.

Lietuvos Respublikos įstatymai VSD pareigūnams, vykdantiems pareigas, suteikia specifinius įgaliojimus, tarp kurių yra teisė reikalauti informacijos ir ją gauti iš valstybės institucijų, iš žmonių ir iš fizinių asmenų bei teisė pareikšti asmeniui oficialų įspėjimą laikytis Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių, nedaryti kitų teisės pažeidimų. Šie įgaliojimai atitinka VSD kaip žvalgybos institucijos funkcijas – užtikrinti nacionalinį saugumą, rinkti ir teikti informaciją, veikti prieš grėsmes nacionaliniam saugumui. Jie iš esmės skiriasi nuo teisėsaugos institucijų funkcijų – užtikrinti viešąjį saugumą, vykdyti baudžiamąjį persekiojimą, veikti prieš asmenis, atliekančius nusikalstamas veikas.

VSD simbolika

VSD vėliava

Valstybės saugumo departamento vėliava – mėlynas audeklas, apsiūtas sidabriniais kutais. Mėlyna spalva simbolių kalba reiškia ištikimybę, tvirtumą ir sąžiningumą. Vienoje vėliavos pusėje, centre ovaliame raudoname skyde, pavaizduotas Lietuvos herbas – sidabrinis Vytis, už jo – sidabrinė stilizuota alebarda. Valstybės herbas apjuostas sidabrinėmis lauro šakelėmis. Kitoje vėliavos pusėje pavaizduotas ant užpakalinių kojų stovintis sidabrinis grifonas, priekinėse letenose laikantis vėliavą-kaspiną su lotynišku devizu „Patria et veritas“ („Tėvynė ir tiesa“). Vėliava įrėmintas sidabrinėmis juostelėmis, kurių kampuose pavaizduotos į centrą nukreiptos alebardų viršūnės.

VSD ženklas

Grifonas – mitologinė būtybė su erelio galva, sparnais ir liūto liemeniu, įkūnijantis žvėrių ir paukščių valdovų savybes, heraldikoje simbolizuoja budrumą, akylumą, jėgą ir išdidumą.

Žvalgybos ciklas ir informacijos poreikių Departamentui formavimas

Svarbiausios VSD funkcijos yra susijusios su klasikinio žvalgybos ciklo vykdymu – Departamentas renka, analizuoja ir teikia žvalgybos, kontržvalgybos ir kitą nacionaliniam saugumui reikšmingą informaciją Seimui, Prezidentui, Vyriausybei, taip pat ir kitoms valstybės institucijoms, kad šios institucijos galėtų efektyviai vykdyti savo funkcijas.

2010 m. pradėtos nacionalinės žvalgybos sistemos, taip pat ir VSD veiklos pertvarkos tikslas – įtvirtinti VSD kaip žvalgybos instituciją. Tai padaryta aiškiai reglamentuojant ir vykdant tas žvalgybos ciklo dalis, kurioms iki tol nebuvo skiriama pakankamai dėmesio – tai yra valstybės institucijų žvalgybos informacijos poreikių nustatymas, žvalgybos veiklos planavimas, parengtos žvalgybos informacijos teikimas.

VSD žvalgybos, kontržvalgybos ir saugumo užtikrinimo veiklą vykdo vadovaudamasis Žvalgybos informacijos poreikiais, juos kasmet tvirtina Lietuvos Respublikos valstybės gynimo taryba (VGT). VGT nariai – svarbiausių valstybės institucijų vadovai – Respublikos Prezidentas, Seimo Pirmininkas, Ministras Pirmininkas – atsižvelgdami į grėsmes nacionaliniam saugumui ir į valstybės interesus bendru sutarimu nustato žvalgybos informacijos rinkimo prioritetus.

Žvalgybos ciklas ir VSD veiklos planavimas

Vadovaudamasis Žvalgybos informacijos poreikiais VSD generalinis direktorius tvirtina Žvalgybos užduotis, kitus VSD veiklos planavimo dokumentus, taip pat VSD žvalgybos produktų sąrašą, kuriame numatoma, kokią informaciją VSD teiks kokioms valstybės institucijoms. Šių dokumentų atitikimą žvalgybos informacijos poreikiams bei jų įgyvendinimą nuolatos koordinuoja ir kontroliuoja prie VGT įkurta Žvalgybos koordinavimo grupė (ŽKG). Grupę sudaro ne tik svarbiausių valstybės institucijų, bet kartu ir svarbiausių žvalgybos informacijos vartotojų atstovai, todėl Žvalgybos koordinavimo grupė užtikrina VSD žvalgybos produktų įvertinimą ir atgalinį ryšį su žvalgybos informacijos vartotojais.

Departamento veiklos pokyčiai

Be jau paminėtų VSD veiklos pokyčių, 2010–2011 m. Departamente buvo vykdomi ir kiti pertvarkymai, siekiant svarbiausių 2010 m. patvirtintos VSD veiklos strategijos tikslų – Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo užtikrinimo sistemoje įtvirtinti Departamentą kaip žvalgybos ir saugumo instituciją ir užtikrinti efektyvų jo funkcijų vykdymą.

2011 m. iš esmės baigta struktūrinė pertvarka, VSD žvalgybos produktų rengimas buvo tobulinamas atsižvelgiant į žvalgybos informacijos vartotojų nuomonę bei poreikius. Siekiant Departamento veiklą sukcentruoti svarbiausioms funkcijoms vykdyti, VSD neteko liustracijos funkcijos, turimus dokumentus perdavė Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centrui. Taip pat pateikti pasiūlymai dėl Vyriausybinių ryšių centro prie Valstybės saugumo departamento reorganizacijos. Pertvarkant Departamento veiklą imta vykdyti VSD pareigūnų rotaciją, 2011 m. iš esmės pertvarkyta personalo veiklos vertinimo ir karjeros planavimo sistema.

2011 m. baigta vykdyti ir įtvirtinta VSD struktūrinė pertvarka iš esmės panaikino 2006 m. ir 2009 m. parlamentinių VSD veiklos tyrimų išvadose nurodytų Departamento veiklos trūkumų prielaidas, kurias didžiąja dalimi lėmė neapibrėžta VSD vieta institucinėje valstybės sąrangoje.

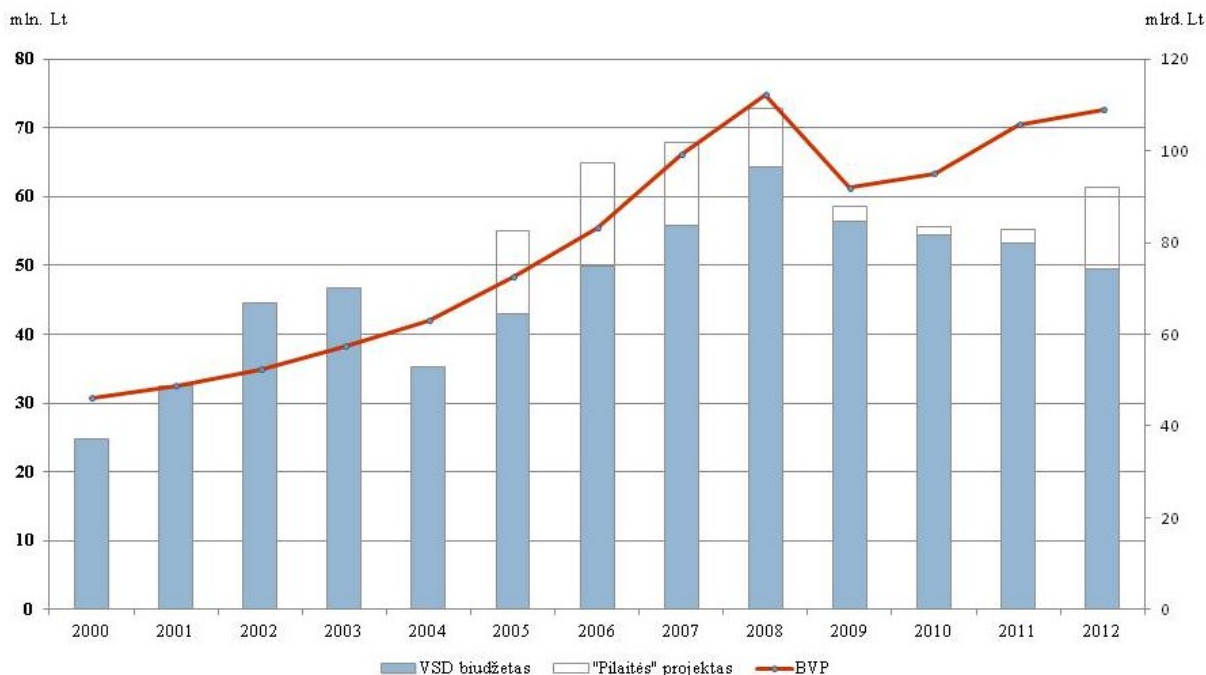
Finansai ir infrastruktūra

Departamentas yra valstybės institucija, įsteigta įstatymų numatyta tvarka ir išlaikoma iš valstybės biudžeto. Kadangi VGT kasmet tvirtina naujus Žvalgybos informacijos poreikius, kuriais vadovaudamasis VSD vykdo įstatymais nustatytas žvalgybos, kontržvalgybos ir saugumo užtikrinimo funkcijas, Departamento finansavimas turėtų būti susijęs su VSD formuluojamais Žvalgybos informacijos poreikiais.

Galima teigti, kad VSD vis dar jaučia pasaulinės ekonominės krizės pasekmes. 2011 m. VSD biudžetas buvo toks pat, kaip 2006–2007 metais.

VSD biudžeto kitimas 2000–2012 metais

Turint ribotus finansinius resursus, VSD prioritetas šiuo metu yra išlaikyti turimą personalą bei infrastruktūrą ir užtikrinti svarbiausių Departamento funkcijų vykdymo tęstinumą. VSD neturi pakankamai išteklių, kad galėtų investuoti į gebėjimų ir technologijų plėtrą, būtina norint tobulinti veiklą ir efektyviau vykdyti užduotis.

Departamento investicijų prioritetas – naujo VSD pastato Pilaitėje statyba, nes dabartinė infrastruktūra iš esmės neatitinka žvalgybos ir saugumo tarnybai keliamų reikalavimų. Be to, įvykdžius šį projektą, naujos investicijos į ryšių ir informacines sistemas, gyvybiškai būtinas šiuolaikiniame pasaulyje, būtų daug efektyvesnės.

VSD pastato Pilaitėje statybos

VSD veiklos teisiniai pagrindai ir priežiūra

VSD įgaliojimai

Departamento veiklą reglamentuojantys įstatymai sudaro sąlygas VSD vykdyti jam pavestus uždavinius ir funkcijas. Departamentas savo darbe vadovaujasi šiais pagrindiniais įstatymais:

- Lietuvos Respublikos Konstitucija;
- Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymu;
- Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymu, nustatančiu Lietuvos Respublikos žvalgybos tarnybų veiklą;
- Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento įstatymu, reglamentuojančiu VSD paskirtį ir veiklos teisinius pagrindus, nustatančiu uždavinius ir funkcijas, struktūrą, teises ir pareigas, finansavimą, darbuotojų socialines garantijas ir veiklos kontrolės būdus;
- Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento statutu, reglamentuojančiu pagrindinius tarnybos Departamente principus, organizacinę struktūrą ir valdymą, pareigūnų statusą;
- Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymu, reglamentuojančiu valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančios informacijos įslaptinimo ir apsaugos tvarką;
- Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymu, reglamentuojančiu teisinius operatyvinės veiklos vykdymo ir kontrolės aspektus.

Kai kurie įstatymai priskiria Departamentui, kaip žvalgybos ir saugumo institucijai, nebūdingas funkcijas bei nepakankamai reglamentuoja žvalgybos ir kontržvalgybos veiklą. Pavyzdžiui, VSD, kaip ir teisėsaugos institucijos, vykdo operatyvinę veiklą. Operatyvinės veiklos įstatymas, susijęs su baudžiamuoju persekiojimu, dažnai neatitinka specifinių žvalgybos ir kontržvalgybos veiklos poreikių. Tačiau be Operatyvinės veiklos įstatymo nėra jokie kito teisės akto, kuris reglamentuotų darbo metodus, būtinus žvalgybos ir kontržvalgybos veiklai, bet galinčius pažeisti žmogaus teises – slapta renkant informaciją, klausantis telefoninių pokalbių, kontroliuojant internetu perduodamą informaciją ir panašiai.

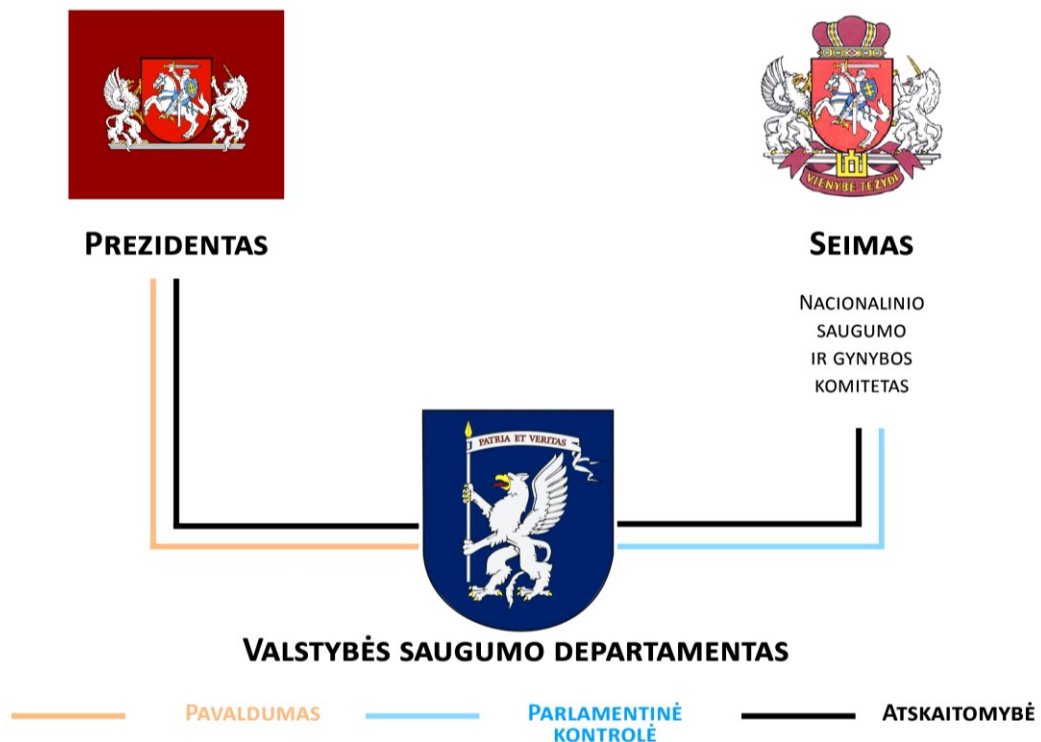
2011 m. VSD kartu su Antruoju operatyvinių tarnybų departamentu prie Krašto apsaugos ministerijos parengė naują Žvalgybos įstatymo projektą, reglamentuojantį saugumo pareigūnų įgaliojimus, žvalgybos ir kontržvalgybos metodus, jų sankcionavimo tvarką ir žvalgybos metu gautos informacijos panaudojimą. Šis Žvalgybos įstatymo projektas atskiria žvalgybą nuo teisėsaugos, aiškiai ir detalai reglamentuoja žvalgybos institucijų veiklos kontrolę ir koordinavimą ir žymi naują nacionalinės žvalgybos sistemos raidos etapą.

Siekiant aiškiau apibrėžti VSD funkcijas, Lietuvos Respublikos Seimas 2010 m. gruodžio mėnesį priėmė Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento įstatymo pataisas bei Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso pataisas, pagal kurias VSD nuo 2011 m. vasario 1 d. nebeatlieka ikiteisminio tyrimo funkcijos. Visa ikiteisminių tyrimų medžiaga 2011 m. sausio mėnesį buvo perduota ikiteisminį tyrimą kontroliuojantiems prokurorams Generalinėje prokuratūroje arba apygardų prokuratūrose. Jie, vadovaudamiesi Baudžiamojo proceso kodekso nuostatomis, priėmė sprendimus dėl tolesnio ikiteisminių tyrimų atlikimo ar jų užbaigimo. Galima pažymėti, kad dauguma VSD vykdytų ikiteisminių tyrimų nebuvo tiesiogiai susiję su svarbiausiomis Departamento funkcijomis. Pavyzdžiui, 2011 m. sausio 1 d. VSD iš viso buvo atliekami 26 ikiteisminiai tyrimai, dauguma jų – susiję su tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimais (genocidu, okupuotos valstybės civilių gyventojų trėmimais ir panašiai).

VSD veiklos kontrolė

Vykdomosios valdžios kontrolė

Pagal įstatymus VSD yra savarankiška, Respublikos Prezidentui ir Seimui atskaitinga valstybės institucija. Tačiau ši formali nuostata nereiškia, kad Departamentas yra visiškai savarankiškas ir nepriklausomas nuo Lietuvos Respublikos vykdomosios valdžios. VSD vykdo nacionalinio saugumo politiką, kurią formuoja trys vadovaujančios Lietuvos valstybės institucijos – Respublikos Prezidentas, Seimas ir Vyriausybė, o jos įgyvendinimą koordinuoja

Vyriausybė. VSD vykdo Vyriausybės sprendimus ir Ministro Pirmininko pavedimus bei pagal poreikį teikia informaciją Vyriausybei ir jos nariams.

Kaip jau buvo minėta, užduotis Departamentui nustato Valstybės gynimo taryba, kurioje atstovaujamos svarbiausios vadovaujančios Lietuvos valstybės institucijos. Kaip ir kiekvienos žvalgybos institucijos, svarbiausias VSD tikslas yra aprūpinti informacija visų pirma vykdomosios valdžios institucijas, kad jos galėtų efektyviai atlikti savo funkcijas.

Parlamentinė kontrolė

VSD parlamentinę kontrolę vykdo Seimas. Departamentas aktyviai bendradarbiauja su Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetu, kiekvienais metais jam teikiama veiklos ataskaita. Metinėje ataskaitoje detalai, pateikiant ir įslaptintą informaciją, informuojama apie VSD darbą. Taip pat tiek Komiteto, tiek ir savo iniciatyva Departamentas nuolat teikia informaciją apie svarbiausius sprendimus ar veiklos problemas, pasiūlymus, kaip tobulinti nacionalinio saugumo užtikrinimą bei VSD veiklą reglamentuojančius teisės aktus.

Veiksmų teisėtumo kontrolė

Visi VSD veiksmai, kuriais gali būti pažeidžiamos ar apriojamos žmogaus teisės, yra vykdomi ir kontroliuojami pagal Operatyvinės veiklos įstatymą, kuriame numatytos dvi išorinės veiksmų teisėtumą kontroliuojančios institucijos. Įstatymų numatytais atvejais Departamento veiksmai turi būti sankcionuojami teismo. Be to, operatyvinės veiklos teisėtumą nuolat prižiūri Prokuratūra, dalyvaujanti veiksmų sankcionavimo procedūrose, kontroliuojanti vykdomus operatyvinius tyrimus ir pagal savo nustatytas procedūras nuolat renkanti informaciją apie atliekamus operatyvinius veiksmus.

Vidaus kontrolė

Žvalgybos ir saugumo tarnybos veikloje vidaus kontrolė turi ypatingą reikšmę, nes žvalgybos veiklos slaptieji dalyviai, metodai ir konkretūs taikiniai dažnai gali būti tik vidaus kontrolės objektas, nes duomenų apie juos atskleidimas galėtų kelti grėsmę valstybės interesams ar net žmonių gyvybei.

VSD vidaus kontrolės sistema remiasi hierarchiniu principu, kontrolės nuolatinių procedūrų vykdymo priežiūros funkcijas paskirstant VSD generaliniam direktoriui, generalinio direktoriaus pavaduotojams ir padalinių vadovams. Ypatingas dėmesys skiriamas operatyvinės veiklos teisėtumo bei žvalgybos ir operatyvinės veiklos metu gautos informacijos perdavimo ir panaudojimo kontrolei.

VSD vykdo vidaus tyrimus gavęs informacijos apie tai, kad VSD pareigūnai galimai pažeidė VSD nustatytą vidaus tvarką ar procedūras, taip pat tiriami piliečių skundai ar informacija iš viešų šaltinių apie galimai padarytus teisės pažeidimus, piktnaudžiavimus tarnyba ar žmogaus teisių pažeidimus. Būtina pažymėti, kad dėl veiklos specifikos VSD

pareigūnų teisė į privatumą yra apribota, jie periodiškai tikrinami poligrafu. Tik neabejotinai patikimi pareigūnai gali kurti patikimą ir atsakingą instituciją.

Finansinė kontrolė

VSD vykdo finansinių išteklių bei turto panaudojimo teisėtumo ir efektyvumo kontrolę įgyvendindamas nuolatinės kontrolės procedūras bei atlikdamas vidinius patikrinimus bei auditus. VSD veiklos kontrolę taip pat vykdo Valstybės kontrolė.

Visuomenės kontrolė

VSD savo veikloje turi derinti viešumo ir konfidencialumo principus. VSD informacijos pateikimą visuomenei riboja tai, kad žvalgybos ir saugumo tarnyba privalo saugoti ne tik žvalgybos ir kontržvalgybos metu gautą informaciją, bet ir informaciją apie žvalgybos tarnautojus, turimus pajėgumus, taikomus metodus ir priemones, domėjimosi objektus. Tačiau visuomenės pasitikėjimas ir parama yra būtinas Departamentui tiek atliekant kasdieninį darbą, tiek ir taisant pasitaikančias darbo klaidas.

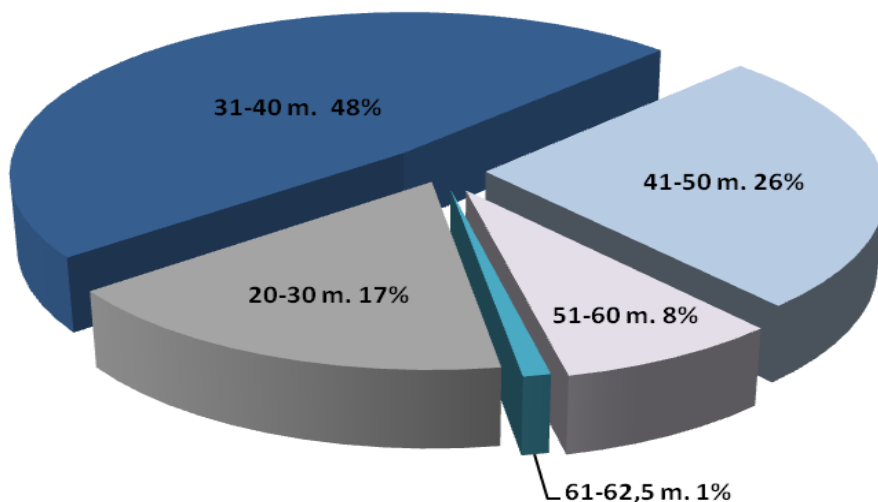
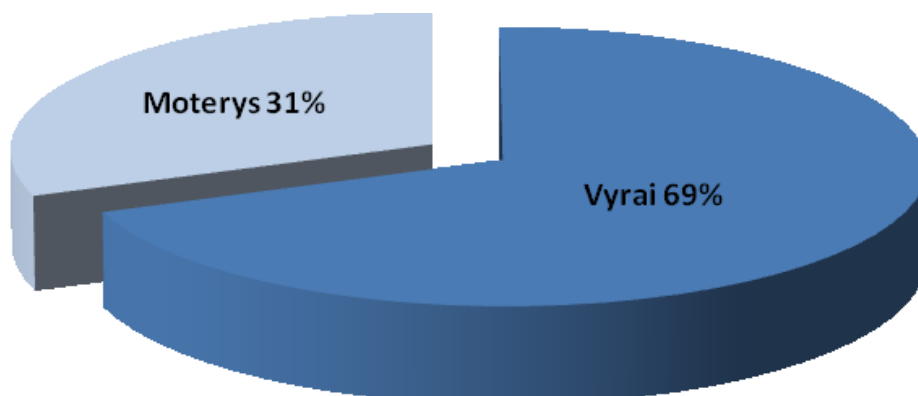
2011 m. VSD gavo 130 piliečių prašymų, pareiškimų ar skundų. Iš šių pareiškimų 62 buvo išnagrinėti Departamente, 43 – persiųsti kitoms institucijoms, nes jie nebuvo susiję su VSD kompetencija ar veikla, 25 – nenagrinėti, nes juose nebuvo jokios racionalios informacijos, leidžiančios pradėti tyrimą. Svarbiausios Departamente nagrinėtų pareiškimų temos: pareiškimai dėl tariamai pažeidžiamų fizinių asmenų teisių; prašymai pateikti informaciją apie pareiškėjus, kitus asmenis ar VSD veiklą; taip pat prašymai pateikti informaciją apie rezonansinių bylų tyrimą.

VSD darbuotojai, jų rengimas ir kvalifikacijos kėlimas

VSD darbuotojams keliami reikalavimai

Patikimi, kompetentingi ir aktyvūs pareigūnai yra didžiausias Departamento turtas ir veiklos pagrindas. Kandidatams į VSD pareigūnus keliami aukščiausi išsilavinimo, kompetencijos ir sugebėjimų reikalavimai, daug dėmesio skiriama psichologinėms kandidatų ypatybėms. 2011 m. iš visų kandidatų, pareiškusių norą dirbti VSD, į tarnybą buvo priimta tik 13,5 procento.

*VSD žvalgybos tarnautojai pagal amžių**VSD žvalgybos tarnautojai pagal lytį*

Dėl veiklos pobūdžio VSD pareigūnams keliami specifiniai reikalavimai ir taikomi privataus gyvenimo apribojimai. 2011 m. parengtame naujame Žvalgybos įstatymo projekte šie draudimai ir apribojimai reglamentuoti dar detaliau: VSD pareigūnams draudžiama būti politinių partijų, politinių organizacijų nariais ar rėmėjais, dalyvauti susirinkimuose ar kituose viešuose veiksmuose, kuriais reiškiamos politinės nuostatos ar reikalavimai, reikšti nesutikimą su demokratiškai išrinktos valstybės valdžios politika, kelti politinius reikalavimus

valstybės valdžiai, būti privataus ar viešo juridinio asmens savininkais ar nariais, gauti atlyginimą, išskyrus atlygį už pedagoginį ir kūrybinį darbą, vykdyti ekonominę, ūkinę komercinę ar individualią veiklą, atstovauti kitų Lietuvos ir užsienio valstybių juridinių asmenų interesams, streikuoti, piketuoti, dalyvauti profesinių sąjungų veikloje, naudoti tarnybos laiką, turtą ir tarnybos teikiamas galimybes ne tarnybos tikslams, priimti dovanas ar paslaugas arba jas teikti, jeigu tai sukeltų viešųjų ir privačių interesų konfliktą. VSD pareigūnams taip pat taikomi apribojimai vykstant į užsienio valstybes.

VSD darbuotojų mokymas

VSD mokymo centras Antaviliuose

2011 m. buvo priimti esminiai sprendimai siekiant gerinti VSD personalo profesinius įgūdžius, patikimumą ir motyvaciją. Atliekamas metinis visų VSD pareigūnų ir darbuotojų veiklos įvertinimas. Veikia sistema, skirta pagal metinio įvertinimo rezultatus darbuotojus skatinti, nuosekliai planuoti jų karjerą bei kelti kvalifikaciją. Pagal įvertinimo metu išryškėjusius poreikius pertvarkoma pareigūnų mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sistema. Departamentas savarankiškai, taip pat per Lietuvos bei užsienio mokymo ir kitas įstaigas organizuoja, vykdo pareigūnų specializuotą mokymą ir kvalifikacijos kėlimą. Turimi Departamento išteklių mokymui visų pirma skiriami prioritetingas funkcijas atlikti būtiniais įgūdžiams ir kompetencijai gerinti.

Žvalgybos ir saugumo tarnybų veikla siekiant išsiaiškinti Lietuvai nepalankius užsienio valstybių veiksmus

2011 m. VSD toliau aiškinosi ir siekė neutralizuoti užsienio valstybių žvalgybos ir saugumo tarnybų keliamas grėsmes šalies nacionaliniam saugumui ir interesams. Išskirtiniais laikytini užsienio valstybių mėginimai kontroliuoti itin svarbias Lietuvos energetinių resursų sritis, priešintis vykdomoms energetikos sektoriaus reformoms. Atkreiptinas dėmesys ir į mėginimus iš užsienio ir per Lietuvoje esančias visuomenines ir politines organizacijas kritikuoti Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką, kurstyti etninę, socialinę ir ideologinę nesantaiką. Žvalgybos ir saugumo tarnybos, kurių veikla kenkia Lietuvos nacionaliniams interesams, taip pat siekia pasinaudoti politinėmis jėgomis, galinčiomis patekti į LR Seimą ir ateityje atstovauti trečiųjų valstybių interesams. Apie tai VSD rinko, kaupė ir analizavo informaciją, teikė analitines išvadas ir apibendrinimus valstybės vadovams, o teisėsaugos institucijoms – informaciją apie galimai nusikalstamą veiklą.

Lietuvai nepalanki veikla vykdoma ir tarptautinėse organizacijose, kuriose mėginama suformuoti Lietuvos, kaip nepatikimos ir neprognozuojamos šalies, įvaizdį. Siekiama, kad aktualūs energetikos, ekonomikos klausimai būtų sprendžiami dvišaliais susitarimais, o ne tarptautinėse organizacijose, nes tai sudaro galimybę diktuoti savo sąlygas.

Per artimiausius kelerius metus Lietuvai nepalanki užsienio valstybių žvalgybos ir saugumo tarnybų veikla aktyvės, bus mėginama skatinti socialinę, etninę, politinę įtampą, didinti visuomenės nepasitikėjimą šalies politine santvarka. Toliau bus vykdoma Lietuvos energetiniam ir ekonominiam saugumui grėsmę kelianti veikla.

Faktoriai, galintys daryti įtaką Lietuvos Respublikos suverenumui ekonomikos ir energetikos srityje

Ypatingą grėsmę Lietuvai kelia trukdymai apsirūpinti gamtinėmis dujomis, įgyvendinti struktūrinę Lietuvos gamtinių dujų sektoriaus reformą, realizuoti Visagino AE bei Ignalinos AE eksploatacijos nutraukimo projektus.

Išskirtinį dėmesį užsienio valstybės skiria Lietuvos vykdomiems strateginiams energetikos projektams. Lietuvos siekis pigiau įsigyti energetinių resursų ir diversifikuoti energetinių išteklių tiekimą šiose šalyse vertinamas kaip keliantis grėsmę jų interesams regione.

Trukdymui diversifikuoti energetinių išteklių tiekimą išnaudojamos informacinės, socialinės, politinės, verslo struktūros. 2011 m. prieš Lietuvą buvo vykdomos informacinės kampanijos, joms skiriama vis daugiau lėšų. Prieš šalyje vykdomus strateginius energetikos projektus nukreipta informacija buvo skelbiama užsienio ir Lietuvoje leidžiamose

žiniasklaidos priemonėse. Tai lėmė Lietuvos valdžios institucijų veiksmai sprendžiant elektros energijos bei dujų ūkio klausimus, mažinant šalies priklausomybę nuo vieno energijos resursų šaltinio, integruojantis į Europos energetinius tinklus.

Kai kuriose užsienio valstybėse verslą plėtojančios Lietuvos įmonės patiria šių valstybių valdžios institucijų bei saugumo tarnybų spaudimą. Prieš verslą šiose užsienio valstybėse plėtojančias įmones nepagrįstai naudojamos įvairios priemonės – trukdoma įsigyti vizas, leidimus gyventi tose šalyse, norima, kad verslininkai paveiktų Lietuvos politikų sprendimus. Dauguma Lietuvos įmonėms nepalankių sprendimų yra priimti vadovaujantis politiniais, o ne ekonominiais motyvais.

Tikėtina, kad 2012 m. tęsis užsienio valstybių pastangos trukdyti Lietuvai vykdyti strateginius energetikos projektus. Tokiai veiklai bus skiriama tiek finansinių, tiek žmogiškųjų resursų. Bus siekiama įsitvirtinti Lietuvos finansų, transporto sektoriuose, įsigyti didžiausių Lietuvos ūkio subjektų akcijų.

Vaizdai iš vietovės Baltarusijoje, kurioje planuojama statyti Astravo AE

Faktoriai, galintys sudaryti prielaidas valstybės paslapčių praradimui

Per pastaruosius kelerius metus itin suaktyvėjo užsienio valstybių veiksmai siekiant perimti įslaptintą informaciją techninėmis priemonėmis. Minėtos priemonės taikomos tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Užsienyje jos taikomos prieš Lietuvos diplomatinėse atstovybėse dirbančius asmenis, verslininkus, nevyriausybiinių organizacijų narius, mokslininkus. Lietuvoje techninės priemonės dažniausiai naudojamos prieš valstybės tarnautojus, pareigūnus, politikus. Didžiausią susidomėjimą kelia informacija, atskleidžianti Lietuvos valdžios institucijų strateginių projektų planus ir galimybes juos įgyvendinti, taip pat informacija apie priemones, taikomas slapčiai informacijai apsaugoti.

Žmogiškasis faktorius valstybės ar tarnybos paslapčių apsaugoje yra esminis. Dažniausiai dėl personalo klaidų ir neatsakingo požiūrio į informacijos apsaugą į tarnybinius tinklus pakliūna užsienio šalių saugumo tarnybų sukurti kompiuteriniai virusai, įvairios kenkėjiškos programos. Žvalgybos ir saugumo tarnybos, kurių veikla neatitinka Lietuvos nacionalinių interesų, taip pat siekia išnaudoti ir asmenų, galinčių gauti jas dominančios informacijos, silpnybes. Dažniausiai už įslaptintą informaciją siūlomas atlygis, asmuo yra šantažuojamas grasinant pavišinti kompromituojančią informaciją arba surandamas linkęs bendradarbiauti asmuo. Užsienio žvalgybos tarnybos verbuojamo asmens gali prašyti suteikti ne tik informaciją, tačiau ir paveikti politinius sprendimus, formuojant viešąją nuomonę, supažindinant trečiuosius asmenis su sprendimų priėmėjais.

Artėjant Lietuvos pirmininkavimui ES, užsienio žvalgybos ir saugumo tarnybos gali dar aktyviau naudoti technines ir žmogiškąsias priemones slapčiai informacijai gauti. Atsakingas valstybės subjektų ir verslo atstovų požiūris į informacijos apsaugą ir atsisakymas bendradarbiauti su užsienio žvalgybos ir saugumo tarnybomis itin prisidėtų užtikrinant įslaptintos ir kitos Lietuvos Respublikai svarbios informacijos apsaugą.

Faktoriai, sudarantys sąlygas informacijos, neatitinkančios nacionalinių interesų, sklaidai Lietuvos visuomenėje

Vienas pagrindinių užsienio valstybių žvalgybos ir saugumo tarnybų, kurių veikla neatitinka Lietuvos nacionalinių interesų, tikslų – siekti, kad Lietuvoje būtų nestabili socialinė, politinė, ekonominė padėtis. Išnaudojant šalies gyventojų, ypač tam tikrų etninių ir socialinių grupių, nesaugumo jausmą bei eskaluojant konfliktus galinčias pakurstyti temas

per užsienio šalims lojalius žiniasklaidos kanalus bei nevyriausybinės organizacijas, yra siekiama:

- konsoliduoti tautines mažumas, skatinant jų lojalumą trečiosioms šalims bei mažinant jų integraciją į Lietuvos visuomenę;
- formuoti nuomonę apie Lietuvos energetinės priklausomybės nuo trečiųjų šalių neišvengiamumą;
- kurstyti etninę, religinę, politinę nesantaiką;
- įgyvendinti Lietuvai priešišką istorijos politiką;
- kurti ir skatinti nepasitikėjimą Lietuvos demokratine politine sistema;
- diskredituoti Lietuvos užsienio bei vidaus politiką ir skatinti visuomenės priešišumą NATO bei ES;
- gerinti nedemokratiškų šalių įvaizdį, remti jų vykdomą politiką ir kt.

Lietuvai ir kitoms Baltijos valstybėms nepalankaus informacinio fono strategais laikytini trečiųjų šalių užsienio politiką formuojantys subjektai bei su jais susiję mokslo tyrimų centrai, nevyriausybinės organizacijos, informacinės agentūros. Į šį procesą įsitraukia ir užsienio šalių žvalgybos bei saugumo tarnybos. Informacines kampanijas už atlygį vykdo kai kurios Lietuvoje veikiančios žiniasklaidos priemonės, nevyriausybinės organizacijos ir judėjimai. Šių vykdytojų veikla koordinuojama per Lietuvoje veikiančias užsienio valstybių ambasadas.

VSD veikla užtikrinant įslaptintos informacijos apsaugą

Įslaptintos informacijos apsauga yra labai svarbi VSD darbo sritis, nes ji yra tiesiogiai susijusi su šnipinėjimo, neteisėtos užsienio valstybių įtakos ir kitų grėsmių prevencija, valstybės interesų ir strateginių objektų saugumo užtikrinimu.

Įslaptintos informacijos apsaugos politiką Lietuvoje formuoja svarbiausios valstybės institucijos ir Paslapčių apsaugos koordinavimo komisija (PAKK), sudaryta iš Respublikos Prezidento, Seimo pirmininko ir Ministro Pirmininko skiriamų narių. Už įslaptintos informacijos apsaugos įgyvendinimą yra atsakingi paslapčių subjektai, jie taip pat išduoda leidimus asmenims dirbti ir susipažinti su įslaptinta informacija. VSD funkcijos visų pirma yra patarti paslapčių subjektams, kaip geriau vykdyti įslaptintos informacijos apsaugos priemones, ir kontroliuoti, kaip įgyvendinama įslaptintos informacijos apsauga.

VSD turi patikrinti visus asmenis, pretenduojančius gauti leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žymomis „Visiškai slaptai“, „Slaptai“ ar „Konfidencialiai“, ir pateikti išvadas dėl asmens patikimumo paslapčių subjektui. VSD išvados yra rekomacinio pobūdžio ir visus sprendimus suteikti ar atimti leidimą priima paslapčių

subjektų vadovai. 2011 m. VSD pareigūnai patikrino 4296 asmenis, pretenduojančius dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, dvylikai asmenų buvo rekomenduota leidimų nesuteikti.

VSD taip pat atlieka patikrinimus paslapčių subjektuose, kaip laikomasi paslapčių apsaugos procedūrų, ar fizinės apsaugos priemonės atitinka keliamus reikalavimus. Tikrinimo metu nustačius trūkumus paslapčių subjektams teikiamos rekomendacijos, kaip juos ištaisyti.

Be kontrolės funkcijų, VSD vykdo NATO ir Europos Sąjungos Lietuvos Respublikai perduotų įslaptintų dokumentų Centrinės registratūros funkcijas ir skirsto visus NATO ir ES Lietuvai perduotus įslaptintus dokumentus, pažymėtus slaptumo žyma „Slaptai“ ar „Visiškai slaptai“. Taip pat vykdomos PAKK sekretoriato funkcijos – rengiama komisijos posėdžių medžiaga, kontroliuojamas priimtų sprendimų įgyvendinimas. 2011 m. įvyko 7 PAKK posėdžiai, juose buvo svarstyta 110 klausimų.

Departamentas aktyviai prisideda prie įslaptintos informacijos apsaugą reglamentuojančios teisinės bazės tobulinimo siūlydamas įstatymų ir kitų teisės aktų projektus, dalyvaudamas derybose su užsienio valstybėmis dėl susitarimų dėl įslaptintos informacijos abipusės apsaugos sudarymo ar atnaujinimo, rengdamas metodinę medžiagą paslapčių subjektams.

Įslaptintos informacijos apsaugos užduočių apimtis

<i>Priemonės</i>	<i>2009 m.</i>	<i>2010 m.</i>	<i>2011 m.</i>
Patikrinta asmenų dėl darbo su įslaptinta informacija	5136	4035	4296
Patikrinta įmonių dėl įslaptintų sandorių sudarymo	27	22	38
Atlikta paslapčių subjektų patikrinimų dėl įslaptintos informacijos apsaugos reikalavimų vykdymo	21	10	70
Atlikta paslapčių subjektų patalpų patikrinimų dėl fizinės apsaugos priemonių atitikimo keliamiems reikalavimams	34	22	82
Paskirstyta NATO ir ES Lietuvai perduotų įslaptintų dokumentų, pažymėtų žymomis „Visiškai slaptai“ ir „Slaptai“	954	784	692
Parengta dokumentų PAKK dėl asmens patikimumo pažymėjimo išdavimo	1905	1222	1709
Parengta dokumentų PAKK dėl ginčų nagrinėjimo	18	16	14

VSD pagalba teisėsaugos institucijoms

Pagal Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymą Departamentas yra vienas iš aštuonių operatyvinės veiklos subjektų. VSD eksploatuoja įrangą, kuri leidžia visiems Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos subjektams ir ikiteisminio tyrimo įstaigoms nustatyta tvarka

kontroliuoti telefoninių pokalbių, SMS ir internetu perduodamos informacijos turinį, taip pat teikia informaciją apie buvusius elektroninių ryšių įvykius ir dalyvius.

Elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos turinio kontrolė vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (Žin., 2002, Nr.65-2633) bei Baudžiamojo proceso kodekso 154 straipsnio nuostatomis. Elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos turinio kontrolė yra prokurorų teikimu teismo sankcionuojamas veiksmas. Prokuratūra kontroliuoja šių veiksmų teisėtumą ir vykdymą, Seimas vykdo parlamentinę priežiūrą. Gauta informacija gali būti panaudota tik įstatymo numatytais pagrindais.

Operatyvinės veiklos subjektų elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolės užduotys 2011 m.

Įvykdyta užduočių (iš viso):	59037
Iš jų telefoninių pokalbių ir SMS turinio kontrolės	35603
Iš jų internetu perduodamos informacijos kontrolės	412
Iš jų informacijos gavimo apie buvusius elektroninių ryšių įvykius	5119
Iš jų informacijos gavimo apie abonentų telefono numerius, tinklo galinius įrenginius ar jų priklausomybę	17903

Viena elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolės užduotis reiškia vieno galinio įrenginio (telefono numerio, IP adreso ar elektroninio pašto adreso), kurių vienas asmuo gali turėti keliolika, stebėseną. Dėl tam tikrų aplinkybių nutraukus konkretaus asmens naudojamu galiniu įrenginiu perduodamos informacijos turinio kontrolę ir tais pačiais kalendoriniais metais vėl ją atnaujinus, užduočių statistikoje tai skaičiuojama kaip nauja užduotis.

2011 m. daugiau nei pusę turinio kontrolės užduočių pateikė Lietuvos kriminalinės policijos biuras, vykdamas sunkių nusikalstamų veikų prevenciją ir tyrimą. VSD užduotys kontroliuoti elektroninių ryšių tinklais perduodamą informaciją sudaro tik nedidelę dalį visų atliekamų užduočių, 2011 m. – apie 17 procentų. Turinio kontrolės užduotis Departamentas vykdė tuomet, kai tai leido įstatymai ir tik ypatingais atvejais – kai kitais metodais nustatyti grėsmių nacionaliniam saugumui nebuvo įmanoma. Įstatymai numato žvalgybos ir saugumo institucijų veiksmų kontrolės mechanizmus, kurie užtikrina pusiausvyrą tarp žmogaus teisių ir nacionalinio saugumo interesų.

Išvadų ir konsultacijų teikimas valstybės institucijoms

Be pagrindiniuose VSD veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nurodytų funkcijų, Departamentas daugelyje Lietuvos Respublikos įstatymų ir poįstatyminių teisės aktų yra įpareigotas teikti išvadas ir konsultacijas kitoms valstybės institucijoms įvairiais su valstybės konstituciniu saugumu susijusiais klausimais. Tokių funkcijų vykdymas sudaro didelę VSD veiklos dalį, o išvadų ir rekomendacijų poreikis nuolat didėja. Pavyzdžiui, 2011 m. Migracijos departamentui teikiamų išvadų dėl į Lietuvą atvykstančių užsieniečių ir STT teikiamų išvadų dėl asmenų, siekiančių eiti arba einančių pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje, skaičius išaugo apie tris kartus, palyginti su 2010 metais.

2011 m. VSD pateiktos išvados ir konsultacijos

<i>Institucija, kuriai VSD teikia išvadas ar konsultacijas</i>	<i>Išvada ar konsultacija</i>	<i>Pateikta išvadų</i>	<i>Neigiamos išvados</i>
Pilietybės reikalų komisijai (Pilietybės įstatymas)	Dėl asmenų, kuriems planuojama suteikti pilietybę, nusikalstamos veiklos	382	1
Policijos komisariatų migracijos skyriams, poskyriams (Pilietybės įstatymas)	Dėl asmenų, kuriems planuojama suteikti pilietybę, nusikalstamos veiklos	227	2
Migracijos departamentui (Pilietybės įstatymas)	Dėl asmenų, kuriems planuojama suteikti pilietybę, nusikalstamos veiklos	213	0
Migracijos departamentui (Įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties)	Dėl užsieniečių, kuriems planuojama išduoti leidimą gyventi Lietuvoje, keliamos grėsmės valstybės saugumui	3877	0
	Dėl užsieniečių, kuriuos planuojama įleisti į Lietuvos Respubliką, pateiktų duomenų atitikimo tikrovei	46268	212
Valstybinei lošimų priežiūros komisijai (Azartinių lošimų įstatymas)	Dėl bendrovių, siekiančių organizuoti azartinius lošimus, patikimumo	216	0
Branduolinės energetikos objektų vadovui (Branduolinės energijos įstatymas)	Dėl asmenų, kurie pretenduoja dirbti branduolinės energetikos objekte, patikimumo	1756	61
VATESI (Branduolinės energijos įstatymas)	Dėl dirbti pretenduojančių asmenų patikimumo	83	0
Radiacinės saugos tarnybai (Radiacinės saugos įstatymas)	Dėl asmens tinkamumo dirbti išvados pateikimo	5	0

Valstybės tarnybos institucijoms (Valstybės tarnybos įstatymas)	Dėl asmenų, priimamų į valstybės tarnautojo pareigas, narystės įstatymais uždraustose organizacijose	281	0
	Dėl asmenų, siunčiamų mokytis į Lietuvos policijos mokyklą, Pasienečių mokyklą ir Mykolo Romerio universitetą, buvimo įstatymais uždraustos organizacijos nariais bei operatyvinėje įskaitoje	502	0
Teisingumo ministerijai (Politinių partijų įstatymas)	Dėl naujų politinių partijų steigimo ir programinių dokumentų turinio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai	0	0
Civilinės aviacijos administracijai (Aviacijos įstatymas)	Dėl civilinės aviacijos saugumą užtikrinančių tarnybų darbuotojų patikimumo	5	0
Turto fondui (Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymas)	Dėl potencialių pirkėjų sąsajų su terorizmo finansavimu ar su užsienio valstybių specialiųjų tarnybų veikla	22	0
Lietuvos valstybės apdovanojimų tarybai (Valstybės apdovanojimų įstatymas)	Dėl apdovanojimui teikiamų kandidatų	170	0
Policijos departamentui (Asmens ir turto saugos įstatymas)	Dėl saugos tarnybų, siekiančių ginkluotos asmens ir turto saugos licencijos, vadovų ir kontroliuojančių asmenų	127	0
STT (Korupcijos prevencijos įstatymas)	Dėl asmenų, siekiančių eiti arba einančių pareigas valstybės ar savivaldos įstaigose	590	2
Ūkio ministerijai (Strateginių prekių kontrolės įstatymas)	Dėl aplinkybių, kurioms esant valstybės saugumo interesais licencija gali būti neišduota	136	0
Lietuvos Respublikos ginklų fondui (Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas)	Sprogmenų apyvartos valstybinė kontrolė	5	0
Operatyvinės veiklos subjektams (Susitarimas dėl operatyvinės veiklos subjektų bendradarbiavimo ir operatyvinės veiklos koordinavimo)	Dėl asmenų buvimo operatyvinėje įskaitoje	281	0

Užsienio reikalų ministerijai	Dėl skiriamų konsulų	19	0
Užsienio reikalų ministerijai	Dėl apdovanojimui teikiamų užsienio piliečių	30	0
Ūkio ministerijai dėl dalyvavimo NATO konkursuose	Dėl kandidatų tinkamumo	4	0
Studijų kokybės vertinimo centrui	Dėl naujai steigiamų mokymo įstaigų veiklos galimos grėsmės valstybės saugumui	3	0
Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijai	Dėl skiriamų saugos pareigūnų patikimumo	8	0

VSD – integrali NATO žvalgybos ir saugumo sistemos dalis

© NATO

Departamento tarptautinio bendradarbiavimo tikslai – savo žiniomis, kompetencija bei aktyviu dalyvavimu prisidėti prie euroatlantinės erdvės saugumo stiprinimo bei bendradarbiaujant su sąjungininkų žvalgybos ir saugumo tarnybomis užtikrinti Lietuvos saugumo interesus, keistis Lietuvai reikšminga informacija.

Departamentas yra visateisis euroatlantinės erdvės valstybių žvalgybos ir saugumo tarnybų partneris. Aktyviausiai VSD dalyvauja NATO veikloje, tiek karinių, tiek ir civilinių žvalgybos tarnybų veikla labai svarbi stiprinant viso Aljanso saugumą. VSD yra užsitarnavęs patikimo ir kompetentingo partnerio reputaciją, tai liudija ir VSD institucijai, ir VSD pareigūnams skiriamas vaidmuo.

VSD deleguoja savo pareigūnus darbui NATO žvalgybos ir saugumo struktūrose, kurios teikia žvalgybinę informaciją ir valstybėms narėms, ir aukščiausiems NATO pareigūnams.

2012 m. VSD pirmininkauja NATO Civilinės žvalgybos komitetui (CIC – *Civilian Intelligence Committee*), kuriame svarstomi visi su civiline žvalgyba susiję klausimai ir kuris pataria Šiaurės Atlanto tarybai.

VSD veiklą reglamentuojančių teisės aktų sąvadas

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija.
2. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas.
3. Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas.
4. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento įstatymas.
5. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento statuto patvirtinimo įstatymas.
6. Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas.
7. Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymas.
8. Lietuvos Respublikos poligrafo naudojimo įstatymas.
9. Lietuvos Respublikos strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių bei kitų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių įstatymas.
10. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas.
11. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas.

Taip pat Departamentas savo darbe vadovaujasi ir kitais nacionalinį saugumą užtikrinančių institucijų veiklą reglamentuojančiais Lietuvos Respublikos įstatymais, tarptautinėmis sutartimis bei susitarimais, poįstatyminiais ir (ar) Valstybės saugumo departamento vidaus teisės aktais.

Kreipimasis

Siekiant išsiaiškinti ir neutralizuoti užsienio valstybių žvalgybos ir saugumo tarnybų veiklą, nukreiptą prieš Lietuvos Respublikos interesus, svarbu ir visuomenės budrumas, iniciatyva. Todėl sužinoję, Jūsų manymu, svarbią informaciją apie kilusias ar galinčias kilti grėsmes valstybės saugumui, nedelsdami informuokite Valstybės saugumo departamentą. Tokią informaciją galite pranešti ir kitoms atsakingoms tarnyboms.

Jeigu dirbate valstybės tarnyboje, krašto apsaugos sistemoje, nevyriausybinese organizacijose, politinese partijose, žiniasklaidos priemonėse ir (ar) turite leidimą dirbti su valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančia informacija, galite sulaukti užsienio valstybių žvalgybos tarnybų, kurių veikla prieštarauja Lietuvos nacionaliniams interesams, dėmesio. Tikėtina, kad šių žvalgybų tarnybų pareigūnus, kurie paprastai Lietuvos Respublikoje reziduoja kaip užsienio valstybių diplomatinė atstovybių darbuotojai, ar be diplomatinės priedangos veikiančius asmenis gali dominti Jūsų disponuojama politinio, karinio ar ekonominio pobūdžio informacija. Žvalgybos tarnybas domina Lietuvos užsienio ir vidaus politikos aspektai, valstybės pozicija aktualiais tarptautiniais klausimais, informacija apie įgyvendinamus energetikos projektus, šalies karinius pajėgumus ir kita informacija, kurios atskleidimas būtų žalingas Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir interesams.

Siekiant apsaugoti Jums žinomą informaciją, kurios atskleidimas pakenktų Lietuvos Respublikai, rekomenduojame patarimo ir pagalbos kreiptis į VSD, o esant užsienyje – į Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybes, jeigu:

1. Užsienio valstybių diplomatinė atstovybių darbuotojai, užsienio valstybių piliečiai ar kiti asmenys siekia užmegzti artimus ryšius, aktyviai domisi Jūsų atliekamu darbu, Jūsų darbovietės struktūra, dirbančiais asmenimis, valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančia informacija, siūlo finansinį ar kitokį atlygį už informacijos teikimą.
2. Užsienio valstybių diplomatinė atstovybių darbuotojai, užsienio valstybių piliečiai ar kiti asmenys siekia užmegzti artimus ryšius, domisi informacija, kuri nesudaro valstybės ar tarnybos paslapties, tačiau yra aktuali politiniu, ekonominiu ar kariniu požiūriu, siūlo finansinį ar kitokį atlygį už informacijos teikimą.
3. Jums esant užsienio valstybėje darbo ar asmeniniais reikalais, aktyviai domimasi Jūsų atliekamu darbu, Jūsų darbovietės struktūra, dirbančiais asmenimis, valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančia informacija, siūlomas finansinis ar kitoks atlygis už informacijos teikimą.
4. Esate šantažuojamas dėl asmeninio gyvenimo aplinkybių, užsienio valstybėje padarytų teisės pažeidimų ir Jūsų yra reikalaujama atskleisti valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančią informaciją.

VSD garantuoja Jūsų pateiktų žinių konfidencialumo išsaugojimą.

In memoriam Jonui Brazdžiui

Jonas Brazdžius

1915 05 31 – 2012 04 02

2012 metų balandžio 2-ąją eidamas 97-uosius metus mirė buvęs ilgametis Valstybės saugumo departamento darbuotojas Jonas Brazdžius.

Valstybės saugumo departamente J. Brazdžius pradėjo dirbti 1936 metais. Baigęs Kauno karo mokyklą jis įsidarbino Valstybės saugumo departamente. Tuometinis VSD vadovas Augustinas Povilaitis paskyrė tarnauti J. Brazdžių į Klaipėdą. Jaunas pareigūnas tapo šios ypač svarbios ir tada turėjusios ypatingų problemų apygardos viršininku. Apie tą laikotarpį J. Brazdžius yra pasakojęs kaip apie ypač sudėtingą istorinį metą. Europai gyvenant Antrojo pasaulinio karo nuojauta, Klaipėdos krašte suaktyvėjo pronacistinės jėgos, kūrėsi separatistų judėjimai, įvairios priedangos organizacijos. Valstybės saugumo departamento Klaipėdos apygardos pareigūnams teko daug dirbti aiškinantis, kiek ir kokių jų buvo, sužinoti, kaip veikia antivalstybinės organizacijos, kokių jos turi tikslų ir kaip planuoja kenkti Lietuvos valstybei.

Po metų jaunas darbuotojas J. Brazdžius buvo pasiūstas mokytis į Spandau kriminalinės policijos akademiją netoli Berlyno. 1939-aisiais baigęs mokslus jis grįžo į Klaipėdą ir dirbo čia iki naciams okupuojant šį kraštą. Prasidėjus sovietų okupacijai J. Brazdžius buvo suimtas ir nuteistas dešimtmetį kalėti Krasnojarsko krašto lageriuose. Į Lietuvą J. Brazdžius sugrįžo tik 1972 metais.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, 1992-aisiais J. Brazdžius vėl buvo pakviestas dirbti į Valstybės saugumo departamentą. Šįkart – į Utenos apygardos skyrių. Čia J. Brazdžius

išdirbo trejus metus. Nepaisant garbaus amžiaus, J. Brazdžius iki pat mirties išliko puikios atminties ir šviesaus proto. Jis sakydavo, kad gyvenime vadovavosi viena svarbiausių VSD pareigūnų regulių – niekada neužmiršti, kad esi žmogus ir turi reikalą su tokiais pat žmonėmis – turi būti visada ir visur humaniškas.

2012 metų gegužės 31-ąją J. Brazdžiui būtų suėję 97-eri metai.

Terminų žodynelis

Ekstremizmas – teorinė ar praktinė rasistinė, ksenofobinė, anarchistinė, nacionalistinė, autoritarinė ar totalitarinė veikla, kraštutinėmis priemonėmis kovojant prieš valstybės demokratijos principus, institucijas ir žmogaus teises.

Ikiteisminis tyrimas – pirmasis baudžiamojo proceso etapas siekiant atskleisti nusikalstamą veiką padariusį asmenį ir tokios veikos aplinkybes.

Įslaptinta informacija – paslapčių subjekto pripažinta valstybės ar tarnybos paslaptimi informacija apie dokumentų, darbų, gaminių ar kitų objektų buvimą, esmę ar turinį, taip pat tokia paslaptimi pripažinti patys dokumentai, darbai, gaminiai ar kiti objektai.

Kontržvalgyba – įgaliotų valstybės institucijų veikla, kai renkama, vertinama ir pateikiama informacija apie tos valstybės institucijų ir piliečių atžvilgiu užsienio valstybių vykdomą žvalgybinę veiklą, keliančią grėsmę tos valstybės saugumui ir nacionaliniams interesams, kontržvalgyba siekiama užkirsti kelią arba sustabdyti grėsmę keliančią veiklą.

Liustracijos funkcija – asmenų, slapta bendradarbiavusių su buvusios SSRS specialiosiomis tarnybomis, registracija, įskaita ir prisipažinusiųjų apsauga.

NATO Civilinės žvalgybos komitetas (Civilian Intelligence Committee, CIC) – NATO komitetas, kuriame svarstomi su civiline žvalgyba susiję klausimai ir kuris pataria Šiaurės Atlanto tarybai dėl šnipinėjimo, terorizmo ir kitų grėsmių.

Operatyvinė informacija – operatyvinės veiklos subjektų operatyvinių veiksmų atlikimo metu, sprendžiant operatyvinės veiklos uždavinius, gauti ir teisės aktų tvarka užfiksuoti duomenys.

Operatyvinė veikla – žvalgybinio pobūdžio veikla, viešais ir slaptais būdais renkant informaciją įvairiais valstybės saugumo tikslais.

Operatyvinės veiklos subjektai – specialius valstybės įgaliojimus turintys krašto apsaugos, vidaus reikalų, muitinės sistemų, Valstybės saugumo departamento, Specialiųjų tyrimų tarnybos padaliniai, kuriems pavedama operatyvinė veikla ir kurių pareigūnai įgaliojami ją vykdyti. Šių padalinių sąrašą sudaro ir jų operatyvinės veiklos mastą nustato Vyriausybė.

Paslapčių subjektas – įslaptintos informacijos rengėjas.

Poligrafas – prietaisas, fiksuojantis kvėpavimo, kraujotakos, kitus fiziologinius pokyčius, atsirandančius asmens organizme tyrimo poligrafu metu, kuriais grindžiamas šiuo prietaisu tiriamo asmens teiginių teisingumo vertinimas.

Strateginės reikšmės objektai – esamos ar steigiamos įmonės, projektuojami ar statomi įrenginiai, kurie turi strateginę reikšmę Lietuvos nacionaliniam saugumui.

Teroro aktas – planuotas smurtinis veiksmas iš ideologinių ar politinių paskatų, nukreiptas prieš asmenis ar objektus norint pasiekti savo tikslų įbauginimu.

Žyma „Konfidencialiai“ – suteikiama tarnybos paslaptį sudarančiai informacijai, kurios praradimas arba neteisėtas atskleidimas gali pakenkti valstybės interesams, padaryti žalos valstybės institucijų veiklai, sudaryti prielaidas neteisėtam valstybės paslaptį sudarančios informacijos atskleidimui.

Žyma „Riboto naudojimo“ – suteikiama tarnybos paslaptį sudarančiai informacijai, kurios praradimas arba neteisėtas atskleidimas gali pakenkti valstybės institucijų interesams.

Žyma „Slaptai“ – suteikiama valstybės paslaptį sudarančiai informacijai, kurios praradimas arba neteisėtas atskleidimas gali pažeisti valstybės gynybinę galią, padaryti žalos valstybės interesams.

Žyma „Visiškai slaptai“ – suteikiama valstybės paslaptį sudarančiai informacijai, kurios praradimas arba neteisėtas atskleidimas gali sukelti grėsmę Lietuvos Respublikos suverenitetui, teritorijos vientisumui, turėti ypač sunkių pasekmių valstybės interesams, sukelti pavojų žmogaus gyvybei.

Žvalgyba – įgaliotų valstybės institucijų veikla, kai slaptais ir viešais metodais renkama, vertinama ir pateikiama informacija apie tos valstybės saugumui ir nacionaliniams interesams grėsmę keliančius užsienio valstybių ar kitų išorės subjektų veiksmus.

Žvalgybos informacija – duomenys, gauti vykdant žvalgybą ir kontržvalgybą. Duomenys, gauti atliekant operatyvinius tyrimus, nėra žvalgybos informacija.

Žvalgybos institucijos veikla – žvalgybos institucijos vykdoma žvalgyba, kontržvalgyba ir vidaus administravimas.

Žvalgybos pareigūnas – fizinis asmuo, pagal žvalgybos pareigūno sutartį tarnaujantis žvalgybos institucijoje, kuriam taikomos specialiosios priėmimo į tarnybą, tarnybos atlikimo sąlygos, veiklos apribojimai ir draudimai bei privataus gyvenimo suvaržymai.

Žvalgybos užduotis – rašytinis dokumentas, kuriame nustatomi pavedimai gauti ir pateikti žvalgybos informaciją įgaliotiems ją žinoti asmenims, šiuo dokumentu vadovaujantis vykdoma žvalgyba ir kontržvalgyba.